

Mihai Mareş

Universul Juridic

Bucureşti

-2024-

Cuprins

Abrevieri	13
Argumentum	15
PARTEA I. PROTECȚIA MARTORILOR	21
Capitolul I. Noțiuni introductive	21
1.1. Noțiunea de „martor”	22
1.2. Riscurile care derivă din calitatea de martor	26
1.3. Protecția martorilor – mijloc de contracarare a riscurilor derivate din această calitate	27
§1. Protecția martorilor în sens larg	28
§2. Protecția martorilor în sens restrâns.....	30
1.4. Valoarea probantă a declarațiilor martorilor protejați	32
Capitolul II. Sistemul de protecție a martorilor în România.	
Aspecte introductive	35
2.1. Sistemul de protecție a martorilor prevăzut de Codul de procedură penală.....	35
§1. Protecția martorilor amenințați.....	36
§2. Protecția martorilor vulnerabili	45
2.2. Sistemul de protecție a martorilor prevăzut de Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor	49
2.3. Protecția martorilor în statele lumii	54
Capitolul III. Reglementări internaționale și europene incidente în materia protecției martorilor	60
3.1. Reglementări la nivel internațional	60
§1. Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate și Protocoalele conexe	61
§2. Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției	62
§3. Statutul Curții Penale Internaționale.....	64
3.2. Instrumente legale la nivel european	66

§1. Convenția penală privind corupția.....	66
§2. Convenția din 1959 de asistență judiciară în materie penală	69
§3. Convenția din 29 mai 2000 elaborată de Consiliu în temeiul art. 34 din Tratatul privind Uniunea Europeană, cu privire la asistența judiciară reciprocă în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene	70
§4. Recomandarea nr. R(97)13 privind intimidarea martorilor și drepturile apărării.....	72
§5. Recomandarea nr. R(2001)11 privind principiile directoare în lupta împotriva criminalității organizate	75
§6. Recomandarea nr. R(2005)9 privind protecția martorilor și colaboratorilor justiției	76
§7. Rezoluția Consiliului Uniunii Europene din 23 noiembrie 1995 privind protecția martorilor în lupta împotriva criminalității internaționale organizate.....	78
§8. Rezoluția Consiliului Uniunii Europene din 20 decembrie 1996 privind persoanele care cooperează în procesul judiciar în lupta împotriva criminalității organizate	79
§9. Directiva 2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii	80
3.3. Concluzii	81

Capitolul IV. Procedura de acordare a statutului de martor protejat și de luare a măsurilor de protecție a martorilor	82
4.1. Procedura reglementată de Codul de procedură penală	82
§1. Procedura în cursul urmăririi penale	83
§2. Procedura în faza de cameră preliminară.....	89
§3. Procedura în faza de judecată.....	91
§4. Aspecte comune tuturor fazelor procesuale	93
4.2. Procedura reglementată de legea specială	99
§1. Includerea în Programul de protecție a martorilor	100
§2. Implementarea Programului de protecție a martorilor	105
§3. Dispunerea măsurilor imediate de protecție	106
§4. Încetarea Programului de protecție a martorilor	107

Capitolul V. Oficiul Național pentru Protecția Martorilor.	
Organizare și funcționare	109
5.1. Organizarea Oficiului Național pentru Protecția Martorilor.....	109
5.2. Funcționarea Oficiului Național pentru Protecția Martorilor.....	110
§1. Atribuțiile prevăzute în mod expres de Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor	111
§2. Alte atribuții ale Oficiului.....	118
Capitolul VI. Martorii protejați în jurisprudența europeană	122
6.1. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materia protecției martorilor	124
§1. Aspecte generale	124
§2. Nesocotirea obligației pozitive a statului în asigurarea dreptului la viață al martorilor (încălcarea art. 2 din Convenție)	125
§3. Încălcarea dreptului martorului la respectarea vieții private și de familie (art. 8 din Convenție).....	127
§4. Acceptarea restrângerii dreptului la apărare al acuzatului în vederea protejării martorilor	128
6.2. Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene în materia protecției martorilor	133
Capitolul VII. Cooperarea judiciară internațională în materia protecției martorilor	139
7.1. Aspecte introductive.....	139
7.2. Cooperarea judiciară între statele membre ale Uniunii Europene.....	142
7.3. Cooperarea Judiciară între România și Curtea Penală Internațională.....	145
Capitolul VIII. Rolul organelor judiciare, respectiv al organelor administrative în protecția martorilor	149
8.1. Rolul organelor judiciare	149
8.2. Rolul organelor administrative.....	152

PARTEA A II-A. PROTECȚIA VICTIMELOR INFRAȚIUNILOR ..... 155**Capitolul I. Noțiuni introductive 155**

- 1.1. Noțiunea de „victimă a infracțiunii” 156
- 1.2. Riscuri ce derivă din calitatea de victimă a infracțiunii 159
- 1.3. Protecția victimelor infracțiunilor – mijloc de contracarare a riscurilor derivate din această calitate 160
  - §1. Protecția victimelor infracțiunilor în legile speciale 161
  - §2. Protecția victimelor infracțiunilor în Codul de procedură penală 163
- 1.4. Valoarea probantă a declarațiilor persoanelor vătămate sau ale părților civile supuse unor măsuri de protecție 173

Capitolul II. Protecția victimelor infracțiunilor în România.**Aspecte generale 175**

- 2.1. Reglementările Legii nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii și protecției victimelor infracțiunilor 175
  - §1. Identificarea 178
  - §2. Referirea 179
  - §3. Informarea inițială 180
  - §4. Evaluarea situației victimei de către Serviciul pentru Sprijinirea Victimelor Infracțiunilor, respectiv compartimentele și furnizorii de servicii sociale (inclusiv furnizorii privați de servicii sociale) 183
  - §5. Acordarea serviciilor de sprijin și protecție 184
  - §6. Monitorizarea și evaluarea serviciilor de sprijin și protecție 192
- 2.2. Reglementările Codului de procedură penală 193
- 2.3. Aspecte generale de drept comparat asupra protecției victimelor 200

Capitolul III. Reglementări internaționale și europene în materia protecției victimelor unor infracțiuni 204

- 3.1. Instrumente internaționale pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunii 205
  - §1. Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate și Protocoalele conexe 205

§2. Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției.....	209
§3. Statutul Curții Penale Internaționale.....	209
3.2. Instrumente europene pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunii.....	210
§1. Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice	211
§2. Recomandarea nr. R(85)11 privind poziția victimei în cadrul dreptului penal și al procedurii penale	213
§3. Decizia-cadru 2001/220/JAI privind statutul victimelor în cadrul procedurilor penale	215
§4. Directiva 2011/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 aprilie 2011 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia, precum și de înlocuire a Deciziei-cadru 2002/629/JAI a Consiliului	217
§5. Directiva 2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile și de înlocuire a Deciziei-cadru 2004/68/JAI a Consiliului	220
§6. Directiva 2011/99/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind ordinul european de protecție	222
§7. Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului	227
§8. Directiva 2017/541/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 martie 2017 privind combaterea terorismului și de înlocuire a Deciziei-cadru 2002/475/JAI a Consiliului	230
3.3. Concluzii	231

Capitolul IV. Rolul acțiunii civile în protecția victimelor infracțiunilor.....	235
4.1. Acțiunea civilă în procesul penal	236

§1. Noțiune.....	236
§2. Subiecții acțiunii civile.....	237
§3. Dreptul de opțiune în exercitarea acțiunii civile	239
§4. Condițiile exercitării acțiunii civile	241
§5. Constituirea de parte civilă	244
§6. Renunțarea la pretențiile civile	245
§7. Tranzacția, medierea și recunoașterea pretențiilor civile	245
§8. Rezolvarea acțiunii civile în procesul penal.....	246
§9. Disjungerea acțiunii civile și rezolvarea separată a acestuia, tot de către instanța penală	248
4.2. Cazurile de soluționare a acțiunii civile la instanța civilă	249
4.3. Acordarea de către stat a compensațiilor financiare victimelor unor infracțiuni	250
§1. Aspecte generale	250
§2. Condiții	253
§3. Procedura de acordare a compensației financiare, respectiv a unui avans	255
Capitolul V. Protecția victimelor criminalității organizate.....	260
5.1. Cadrul normativ	262
5.2. Identificarea și referirea victimelor traficului de persoane	265
§1. Identificarea victimelor traficului de persoane	265
§2. Referirea victimelor traficului de persoane.....	268
5.3. Perioada de recuperare și reflecție a victimelor traficului de persoane.....	271
5.4. Cazarea victimelor traficului de persoane.....	272
5.5. Formarea profesională și facilitarea găsirii unui loc de muncă....	273
5.6. Protecția juridică a victimelor traficului de persoane	273
5.7. Reguli privind procedura judiciară care implică victime ale traficului de persoane	274
Capitolul VI. Protecția minorilor – victime ale unor infracțiuni	275
6.1. Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii și protecției victimelor infracțiunilor	277
6.2. Codul de procedură penală	279

6.3. Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice	282
6.4. Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane	287
6.5. Victimele minore ale infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale	289
Capitolul VII. Victimele vulnerabile în jurisprudența europeană	295
7.1. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului	296
§1. Aspecte generale	296
§2. Nesocotirea obligației pozitive a statului în asigurarea dreptului la viață al victimei (încălcarea art. 2 din Convenție)	297
§3. Nesocotirea obligației pozitive a statului în asigurarea integrității corporale și a demnității victimei (încălcarea art. 3 din Convenție).....	299
§4. Nesocotirea obligației pozitive a statului în asigurarea libertății victimei (încălcarea art. 4 din Convenție).....	301
§5. Nesocotirea obligației pozitive a statului în respectarea vieții private și de familie a victimei (încălcarea art. 8 din Convenție).....	304
§6. Acceptarea unei restrângeri a dreptului la apărare al acuzatului în vederea protejării victimelor.....	307
7.2. Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene	309
§1. György Katz c. Istvan Roland Sós, Cauza C-404/07, Hotărârea din 9 octombrie 2008.	310
§2. Procedura penală împotriva lui X, Cauza C-507/10, Hotărârea din 21 decembrie 2011.....	312
Capitolul VIII. Cooperarea judiciară internațională în materia protecției victimelor unor infracțiuni.....	316
8.1. Audierea și compensația financiară a victimei în situații transfrontaliere.....	316
8.2. Schimbul de informații	319
8.3. Mecanismul recunoașterii măsurilor de protecție	319
8.4. Cooperarea internațională pentru combaterea criminalității informatice (<i>cybercrime</i>) și protecția victimelor acestor infracțiuni	323

8.5. Rolul Agenției Uniunii Europene pentru cooperare în domeniul justiției penale („EUROJUST”) în cooperarea interstatală pentru protecția victimelor.....	326
Capitolul IX. Rolul autorităților statului în protecția victimelor unor infracțiuni.....	329
9.1. Rolul organelor judiciare și al organelor administrative în protecția victimelor infracțiunilor. Colaborare dintre acestea	329
9.2. Rolul autorității legiuitoare în protecția victimelor infracțiunii	337
Concluzii	340
Bibliografie	343

BIBLIOTECA DE DREPT PENAL
ȘI DREPT PROCESUAL PENAL

PROTECȚIA MARTORILOR ȘI A VICTIMELOR INFRAȚIUNILOR

Partea I

PROTECȚIA MARTORILOR

Capitolul I

Noțiuni introductive

Un factor determinant în aprecierea eficacității administrării justiției penale constă în capacitatea instanțelor judecătorești de a condamna persoana vinovată de săvârșirea unei infracțiuni și de a face dreptate persoanei care a suferit o vătămare în urma acesteia.

În cursul procesului penal, pentru a stabili încadrarea faptelor în norma de incriminare și vinovăția inculpatului, organele penale și instanțele judecătorești se fundamentează pe probe administrate în cauză, cum ar fi înscrisuri, declarații sau rapoarte de expertiză.

Declarațiile martorilor reprezintă o sursă valoroasă în acest demers al stabilirii adevărului, pentru ca soluția pronunțată în final să fie una judicioasă. Din această perspectivă, în doctrină s-a susținut că, în căutarea adevărului, martorul joacă rolul sacru al Soarelui, care elimină întunericul ignoranței și luminează fața justiției, înconjurată de diavolii umanității și ai compasiunii¹. Cu alte cuvinte, prezentarea în fața organelor judiciare a persoanelor chemate în calitate de martor este o îndatorire socială de a ajuta justiția la aflarea adevărului, totodată fiind și o obligație legală, deoarece neîndeplinirea sa poate atrage o constrângere juridică².

Cu toate acestea, importanța martorilor este uneori subestimată, în ciuda faptului că aceștia oferă organelor de urmărire penală sau instanțelor judecătorești informații esențiale pentru soluționarea cauzelor. Ei sunt considerați adesea incluși automat în sistemul justiției penale, oferindu-se,

---

¹ P. Rahangdale, *Witness Protection: An Important Measure for the Effective Functioning of Criminal Justice Administration*, în *Think India, Quarterly Journal*, 4 octombrie 2019, p. 129.

² G.Gr. Theodoru, I.P. Chiș, *Tratat de drept procesual penal*, ed. a 4-a, Ed. Hamangiu, București, 2020, p. 415.

atât în doctrină, cât și în practică, o atenție limitată importanței, siguranței și bunăstării lor¹.

Având în vedere aceste aspecte, în prezentul capitol îmi voi îndrepta atenția asupra definirii noțiunii de martor, analizării riscurilor ce derivă din dobândirea calității de martor și stabilirii valorii probante a declarațiilor martorilor protejați.

1.1. Noțiunea de „martor”

În lista amplă de participanți în procesul penal, martorul este inclus în categoria altor subiecți procesuali, care sunt, în esență, terți fără niciun interes în cauză, contribuind prin declarațiile lor la înfăptuirea justiției și la aflarea adevărului.

Codul de procedură penală definește martorul ca fiind orice persoană care are cunoștință despre fapte sau împrejurări de fapt care constituie probă în cauza penală și care este citată de organul judiciar în vederea audierii sale în procesul penal în legătură cu aspectele pe care le cunoaște, rolul esențial al martorului fiind, așadar, acela de a furniza probe în legătură cu obiectul cauzei penale.

Nu de puține ori, s-a pus problema dacă faptele sau împrejurările care privesc cauza penală pe care le cunoaște martorul trebuie în mod obligatoriu să fi fost percepute de acesta în mod direct, prin propriile simțuri, sau este permis și ca acesta să le fi aflat în mod indirect, prin intermediul altor persoane. Legislația națională nu condiționează calitatea de martor de cunoașterea nemijlocită a aspectelor pe care le relatează, rațiunea fiind, potrivit doctrinei, aceea că în sistemul român procesual penal, stabilirea situației de fapt este realizată de către judecători de carieră, care analizează, după administrarea tuturor probelor, fiabilitatea declarației martorului și credibilitatea acestuia, și nu de către jurați, ca în alte sisteme de drept care au reglementat reguli de admisibilitate a probei „din auzite” (*hearsay evidence*)².

---

¹ S. Monterosso, *Shortcomings in the Operation and Coordination of Witness Protection in Australia. Where to from Here?*, în *Crim. Law Forum* nr. 33/2022, pp. 255-282.

² V. Constantinescu, *Comentariu*, în M. Udrioiu (coord.), *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, ed. a 4-a, Ed. C.H. Beck, București, 2023, p. 980.

Consider, totuși, că ar fi necesară tratarea cu o prudență suplimentară și de către legiuitorul român a probelor de acest fel, având în vedere riscul de eroare judiciară pe care îl pot genera, prin prisma distorsionării firești a informațiilor, odată ce acestea circulă de la o persoană la alta. O soluție la această problemă ar putea consta în reglementarea unor condiții exprese de admisibilitate a probei „din auzite”, astfel încât regula să fie aceea a audierii celui care a perceput în mod nemijlocit împrejurările de fapt, și doar în mod excepțional să fie permisă audierea celui căruia i s-au relatat astfel de împrejurări de către o altă persoană, care nu este citată în calitate de martor¹.

Modalitatea în care noțiunea de „martor” este reglementată în Codul de procedură penală reprezintă expresia unuia dintre principiile care guvernează procesul penal, respectiv cel al aflării adevărului. Regula este aceea că orice persoană care are cunoștință despre fapte sau împrejurări de fapt care pot conduce la elucidarea cauzei penale trebuie să furnizeze o depoziție în calitate de martor, iar excepțiile sunt cele prevăzute în mod expres și limitativ de lege.

Astfel, conform dispozițiilor art. 114 alin. (3) C. pr. pen., calitatea de martor primează față de calitatea de expert sau de avocat, de mediator ori de reprezentant al uneia dintre părți sau al unui subiect procesual principal, cu privire la faptele și împrejurările de fapt pe care persoana le-a cunoscut înainte de a dobândi această calitate, iar alin. (4) al aceluiași articol stabilește că pot fi audiate în calitate de martor și persoanele care au întocmit procese-verbale de constatare a săvârșirii de infracțiuni. Odată ascultați ca martori, acești subiecți procesuali nu mai pot desfășura nicio activitate profesională în cauza respectivă.

---

¹ În sens contrar, a se vedea A.I. Negru, *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2022, p. 59. [Autorul consideră că dreptul procesual penal național oferă suficiente garanții împotriva utilizării defecuoase a probei din auzite pentru a evita erorile judiciare: principiul liberei aprecieri a probelor, în baza căruia judecătorul este liber să aleagă acele probe care îi formează convingerea dincolo de orice îndoială rezonabilă; standardul dincolo de orice îndoială rezonabilă, care permite pronunțarea unei hotărâri de condamnare doar când judecătorul și-a format convingerea cu privire la acuzație, acest standard acționând ca un scut împotriva hotărârilor arbitrare; posibilitatea pe care o are judecătorul de a înlătura, în baza art. 403 alin. (1) lit. c) C. pr. pen., o probă despre care nu este convins că reflectă adevărul.]